

'Urban Forestry'

Beleidsvorming voor stadsbossen in Amsterdam en Arnhem

Verschillende ontwikkelingen binnen de maatschappij, zoals de verstedelijking, de toename in vrije tijd en mobiliteit van de bevolking, het bereiken van de grenzen van de economische groei en de daarop volgende decentralisatie, maar ook toegenomen democratisering en milieubesef, maken het voor beleidsmakers en beheerders van stadsbossen steeds moeilijker een beleid te voeren dat vrij algemeen geaccepteerd wordt (Konijnendijk, in prep.).

De beleidsmakers voor de stadsbossen van Amsterdam (case-study het Amsterdamse Bos) en Arnhem (case-studies de bosparken/landgoederen Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem en de bossen ten noorden van de Schelmseweg) kunnen daarover meepraten.

Onderzoek

In het kader van een afstudeerproject bij de Vakgroep Bosbouw van de Landbouwniversiteit Wageningen is onderzoek gedaan naar het beleidsvormingsproces en de uitkomsten daarvan voor stadsbossen. Het onderzoek vormde een 'pilot-study' binnen een groter onderzoek naar stadsbossen in Europa dat momenteel wordt uitgevoerd in opdracht van het European Forest Institute. Naast een literatuurstudie zijn open interviews gehouden met beleidsmakers, beheerders en vertegenwoordigers van diverse

belangengroepen. Centraal thema van dit verhaal: zijn een klantgerichte houding, een kwetsbare opstelling en een grote dosis communicatie toverwoorden voor een succesvol stadsbosbeleid?

Conflicten

Toen op een kwade dag zonder aankondiging binnen korte tijd een stuk populierenbos in het Amsterdamse Bos werd gekapt, konden de beheerders zich maar beter niet buiten vertonen. Letterlijk en figuurlijk met gebalde vuisten stonden de bosbezoekers voor het hek. En alhoewel de kap van het bos op de Amsterdamse Vietnamweide wel van te voren bekend was, verliep ook dit proces bepaald niet soepel. Veel bosbezoekers waren het er niet mee eens dat voor de aanleg van een bankgebouw de aanwezige sportvelden moesten worden verplaatst naar 'hun' Amsterdamse Bos. De speciaal opgerichte 'Stichting Tuinstad Buitenveldert' heeft de kap weliswaar niet kunnen voorkomen, maar ze heeft het proces wel enorm weten te vertragen.

Dergelijke conflictsituaties tussen gebruikers - die zich vaak sterk verbonden voelen met het stadsbos - en beheerders, laten bij beide groepen nare herinneringen achter. Bezoekers ontwikkelen een wantrouwen ten opzichte van de beheerders dat niet snel meer verdwijnt (Bachhofer en

Freidhager s.a.). Nog altijd wordt er - net als vroeger in Amsterdam en Arnhem - voor bepaalde stadsbossen beleid gevormd zonder de gebruikers of belanghebbenden daarbij (intensief) te betrekken. Dat lijkt jammer, want met wat moeite zijn goede resultaten te bereiken.

Amsterdam: stadsbos

Het Amsterdamse Bos is een betrekkelijk jong bos. Het is aangelegd in 1934 op initiatief van de gemeenteraad van Amsterdam en het is sinds de aanleg in eigendom geweest van de gemeente. Hoofddoel van het Bos was en is de recreatiefunctie, maar sinds enkele jaren krijgt ook de natuurfunctie meer aandacht (Anonymus, 1994). Beleidsvorming en beheer voor het Bos zijn taken van de afdeling 'Beleid en Beheer' die bestaat binnen de afdeling 'het Amsterdamse Bos' van de dienst Stedelijk Beheer in de gemeente Amsterdam.

Amsterdam: beleidsvorming

Het 'Beleidsplan Amsterdamse Bos' (Anonymus, 1994) en het daarop volgende 'Uitwerkingsplan Amsterdamse Bos' (Stedelijk Beheer, 1996) zijn het resultaat van een uitgebreid proces van beleidsvorming. De directe aanleiding voor het opstellen van het nieuwe beleidsplan was een congres in 1990, waaruit bleek

"Wij mogen in dit stuk bos met onze beheerideeën experimenteren. Wij zijn erg trots op deze vorm van participatie. Het is waarschijnlijk een unicum in Nederland." (belangengroep, Arnhem)

Terreingebonden voorlichting in het Amsterdamse bos

dat het tijd was voor het inslaan van een nieuwe weg; het beheerplan uit 1985 was niet meer actueel. Door (met name het hoofd van) de afdeling 'het Amsterdamse Bos' is, gebruik makend van kennis van onder meer een landschapsarchitectenbureau, een ingenieursbureau en enkele belangengroepen, gedurende bijna drie jaar gewerkt aan het opstellen van een concept-beleidsplan. Daarna is de (in Amsterdam zeer vast omschreven) inspraakprocedure opgestart.

Om de inspraak op te starten is het concept-beleidsplan met het verzoek om commentaar toegestuurd aan onder meer de colleges van burgemeester en wethouders van de betreffende gemeenten, diverse gemeentelijke diensten en verscheidene organisaties, stichtingen en bedrijven. Om de inhoud van het conceptplan bekend te maken bij een groter publiek, is een inspraakkrant geschreven met een samenvatting van het plan. In deze krant werd gewezen op de inspraakavonden en op de mogelijkheid om schriftelijk te reageren. De krant is onder andere verstuurd naar wijkcentra, stadsdelen en verschillende belangverenigingen, natuur- en milieuorganisaties en particulieren.

De inspraakprocedure bestond uit een aantal inspraakavonden (van te voren aangekondigd in kranten en weekbladen), waaronder één speciale avond voor de ondernemers (zoals horeca en fietsverhuur) in het Amsterdamse Bos, een aantal schriftelijke rondes en een persexkursie. Naar aanleiding van het ontvangen commentaar is het conceptplan bijgesteld. Het inspraakrapport geeft aan wat er op grond van de

Amsterdamse Bos

ASFALT WORDT GRASDIJK

Een deel van het asfaltpad rond de polder Meerzicht wordt omgezet in een grasdijk die alleen geschikt is voor wandelaars.

Het smalle asfaltpad werd druk gebruikt door fietsers, voetgangers en trimmers. Dit drukke gebruik leidde in de weekeinden tot vervelende en gevaarlijke situaties. Door de omzetting in een voetpad willen wij deze situaties vermijden en tegelijk meer rust in het natuurgebied brengen.

Wij verwijderen de asfaltlaag van het pad, brengen grond aan en zaaien gras in. Zo ontstaat een fraaie, stevige grasdijk met knotwilgen. Het pontje bij de Nieuwe Meer blijft met de fiets bereikbaar vanaf pannenkoekenhuis Meerzicht.

Wij vragen uw begrip voor de overlast gedurende de werkzaamheden.

Inlichtingen:

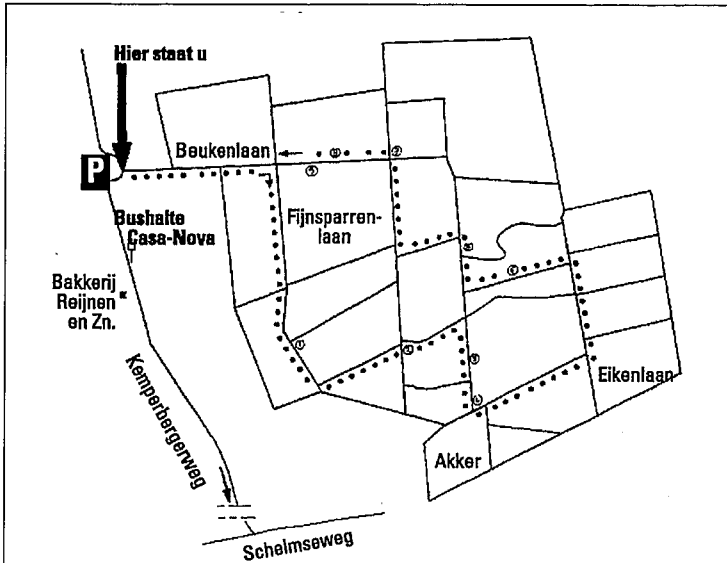
Stedelijk Beheer Amsterdam
Amsterdamse Bos
Nieuwe Kalfjeslaan 4
1182 AB Amstelveen
Telefax: 020 - 6401251

De beheerder : 020 - 6431414
(voort. recreatiemogelijkheden, beheer en onderhoud)
De boswachterij: 020 - 6454575
(toezicht, calamiteiten, organisatie evenementen)

inspraakprocedure veranderd is ten opzichte van het conceptplan. Zo bleek de aanleg van een restaurant bij de Grote Vijver en het uitbreiden van voorzieningen bij de Bosbaan volgens diverse reacties niet wenselijk. Besloten is de plannen uit te stellen en eerst nader onderzoek te doen. De inspraakprocedure heeft ongeveer een half jaar in beslag genomen. Daarna is het beleid vastgelegd in het 'Beleidsplan Amsterdamse Bos' (Stedelijk Beheer, 1993).

Ook al werd veel moeite genomen om bezoekers en andere

belanghebbenden actief bij de planvorming te betrekken, toch bleven de resultaten ervan relatief beperkt: in totaal bemoeiden 1.000 tot 1.500 mensen zich intensief bij de inspraak. Dat lijkt heel wat, maar het is nog geen promisse van het totale aantal bezoekers. Daar komt bij dat tijdens een inspraakprocedure de 'minder-mondige' en/of 'minder-georganiseerde' belanghebbenden ondervertegenwoordigd blijven. Bovendien ontstaat een vertekend beeld omdat vooral tegenstanders van de plannen reageren, terwijl de tevredenheid van

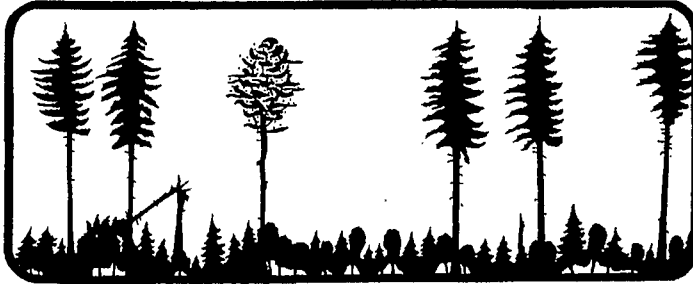

Voorlichting: folder Demobos Arnhem

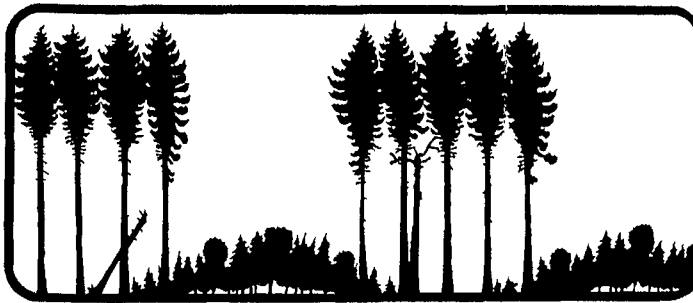
de voorstanders onderbelicht blijft. Binnen het Amsterdamse Bos wordt daarom ter aanvulling regelmatig een gebruikersonderzoek uitgevoerd.

Op dit moment verkeert het beleidsvormingsproces in de fase van de beleidsuitvoering. Hiervoor is het 'Uitwerkingsplan Amsterdamse Bos' opgesteld, waarin is aangegeven welke beheermaatregelen de komende tien jaren zullen worden uitgevoerd. Omdat het plan gebaseerd is op het goedgekeurde beleidsplan, werd verondersteld dat inspraak niet meer nodig was (Stedelijk Beheer, 1996).

schermkap

coulissenkap

De mogelijkheden tot inspraak tijdens het beleidsvormingsproces zijn met name bedoeld om conflicten tussen beleidsmakers/beheerders en gebruikers te voorkomen. Daarnaast wordt in het Bosmuseum en in het Bos zelf (door middel van borden en door de terreinmedewerkers) voorlichting gegeven aan de gebruikers. De beleidsmakers/beheerders van het Amsterdamse Bos beschouwen 'het Amsterdamse Bos' vooral als een dienstverlenend bedrijf. Het Bos is van en voor de mensen. Communicatie is daarom één van de belangrijkste kenmerken van het proces van beleidsvorming en -uitvoering. Naast belanghebbenden (actoren) als de gemeenten, de individuele bezoekers en de commerciële sector bestaan er vele (!) georganiseerde belangengroepen, die invloed willen uitoefenen op het beleid en beheer van het Bos. De beleidsmakers van het Amsterdamse Bos zoeken voor het opstellen van beleid en voor het uitvoeren van grote maatregelen actief contact met vertegenwoordigers van deze groepen. Met niet georgani-

Voorlichting: Bezoekerscentrum De Watermolen (Arnhem) en Het Bosmuseum (Amsterdam)

seerde belanghebbenden wordt vooral eenzijdig gecommuniceerd (voorlichting): zo worden individuele bezoekers via plaatselijke en regionale media over het Bos geïnformeerd. De voorlichting voor het Amsterdamse Bos is gebaseerd op drie doelgroepen: het publiek, de media (middel om het publiek te bereiken) en de 'vakbroeders' (geprobeerd wordt positieve ervaringen als voorbeeld te laten dienen voor andere bosbeheerders).

Preventieve voorlichting kan helpen het vertrouwen (voornamelijk van het publiek) zelfs tijdens een 'crisisituatie' te behouden. Een probleem bij een dergelijk klantgericht optreden is, dat verschillende belanghebbenden tegenstrijdige wensen kunnen hebben. Voordat alle benaderde belanghebbenden instemmen met een plan, moet het vaak op diverse aspecten worden aangepast. En dan nog kan het gebeuren dat het plan niet tot volle tevredenheid van sommige betrokkenen is. De intensieve vormen van communicatie en in-

spraak kosten 'het Amsterdamse Bos' veel tijd, geld en moeite, maar dat ligt volgens de medewerkers in de aard van het bedrijf. Het weer goed maken van ontstane conflicten is vele malen moeilijker.

Arnhem: stadsbos

De parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem maken deel uit van een keten van landgoederen en buitenplaatsen, aangelegd in de zeventiende en achttiende eeuw, die in de loop der jaren eigendom zijn geweest van verschillende eigenaars. Onder hen

bevonden zich veel adellijken en hoogwaardigheidsbekleders. In 1899 werd het park Sonsbeek door de gemeente Arnhem gekocht en voor de bevolking opengesteld. Enkele jaren later gebeurde hetzelfde met de parken Zijpendaal en Gulden Bodem. Recreatie is sindsdien de belangrijkste functie van de parken geweest. De natuurfunctie wordt zoveel mogelijk gecombineerd met de recreatiefunctie. Een andere (zeer belangrijke) functie van de parken is de cultuurhistorie; de parken ademen nog steeds de sfeer van vroeger tijden (Klingen en Swart, 1994).

Delen van de stadsbossen ten noorden van de Schelmseweg bestaan voor een deel al zeer lang en hebben behoord tot land-

"Wij zijn bereid over alle serieuze opmerkingen na te denken. Soms word je wel een beetje moe als blijkt dat mensen geen notie hebben van het beleidsplan, maar je wel weer met een onzinnige opmerking komen lastig vallen. Ook dan moet je jezelf welwillend tonen." (beleidsmaker)

Stadsbos: combinatie van recreatie en natuur

goederen. Andere delen van deze bosgebieden zijn pas in de jaren veertig van deze eeuw bebost. De meeste bossen ten noorden van de Schelmseweg zijn enkele decennia geleden door de gemeente aangekocht om de Arnhemse bevolking de mogelijkheid te bieden zich in een natuurlijke omgeving te verpozen en te ontspannen. In deze bossen is (naast de recreatiefunctie) ook de houtproductiefunctie belangrijk. Waar mogelijk wordt de natuurfunctie zoveel mogelijk gecombineerd met de recreatie- en de houtproductiefunctie. Beleidsvorming en beheer voor deze Arnhemse bossen zijn taken van de afdeling 'Bossen en Parken' van de dienst 'Milieu en Openbare Werken' van de gemeente Arnhem (Gemeente Arnhem, 1992).

Arnhem: beleidsvorming

Het beleidsplan 'Visie op het beheer van Sonsbeek, Zijpendaal

"Als het beleidsplan eenmaal is vastgesteld, kun je niet steeds blijven veranderen. Daar is het bos niet bij gebaat." (beleidsmaker)

en Gulden Bodem' (ook wel bekend als de 'Sonsbeekvisie') is opgesteld na de constatering dat het bestaande beleidsplan (1984-1994) aan herziening toe was. Een geplande dunning leidde namelijk tot protest vanuit de bezoekers. De Dienst Milieu en Openbare Werken van de gemeente Arnhem heeft de opdracht voor het schrijven van een beleidsplan voor de parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem gegeven aan een bosbouwkundig adviesbureau. Door het uitbesteden van deze taak aan externe deskundigen werd gekozen voor een andere aanpak dan die voorheen gevolgd werd bij het opstellen van beleidsplannen. Een slimme aanpak, want deze externe deskundige kon rekenen op het vertrouwen van zowel de gemeente als van de bevolking. Doel van het opgezette project was het tot stand brengen van een synthese tussen cultuurhistorische, ecologisch/natuurlijke en recreatieve waarden en belangen. Vooral de 'aanhangers' van meer natuur en 'aanhangers' van de cultuur meenden dat natuur en cultuur moeilijk konden samengaan in de parken. Door het bosbouwkundig advies-

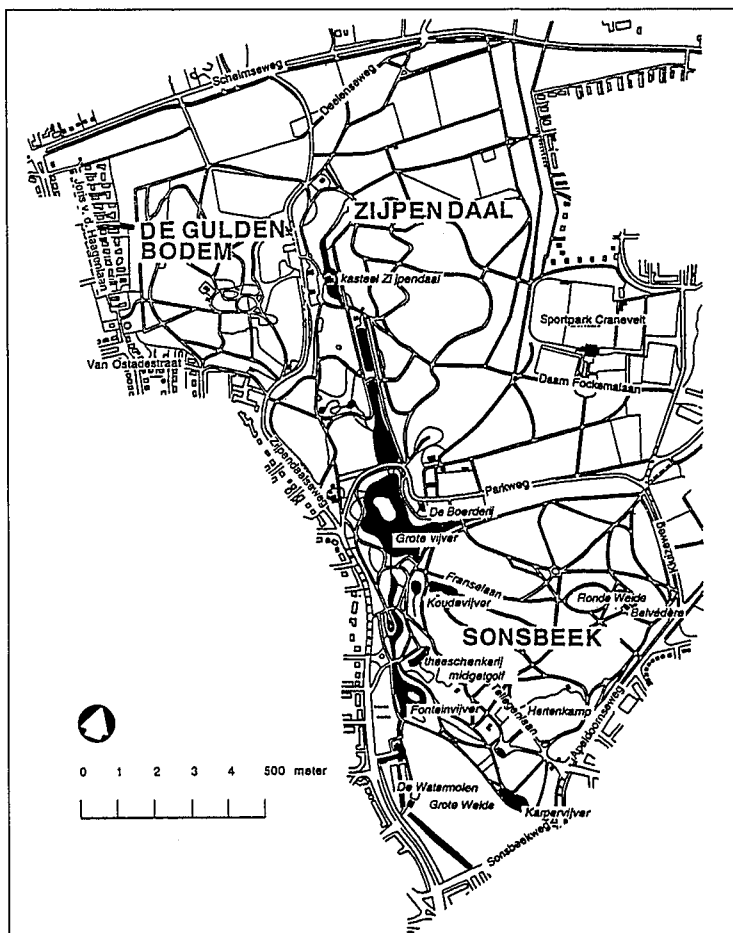
bureau werd (in samenwerking met een landschapsarchitect) een aantal alternatieven opgesteld die tijdens de inspraakprocedure als uitgangspunt konden dienen. Voordat door alle belanghebbenden over de 'Sonsbeekvisie' kon worden gediscussieerd, is een soort voortraject van inspraak doorlopen. Op voorstel van de gemeente en het adviesbureau is een begeleidingsgroep samengesteld, die een voorselectie uit de alternatieven moest maken. De begeleidingsgroep bestond uit verschillende belanghebbenden (onder andere vertegenwoordigers van de vereniging 'Vrienden van Sonsbeek', deskundigen vanuit de gemeente en deskundigen van andere organisaties, zoals Staatsbosbeheer).

Verrassend genoeg zijn er binnen de begeleidingsgroep nauwelijks conflicten opgetreden. Tijdens de discussies die door de begeleidingsgroep werden gevoerd, bleek al snel dat van de meerdere uitgewerkte alternatieven die als basis konden dienen voor een 'Sonsbeekvisie', er één door de meesten beter werd gevonden dan de andere. In dit plan kwamen de ideeën van zowel de 'natuurgroep' als van de 'cultuurgroep' binnen de begeleidingsgroep vrij goed tot hun recht. Natuur en cultuur bleken beter te combineren dan de deelnemers vanuit hun eigen instelling dachten. Een belangrijke rol hierbij was weggelegd voor het adviesbureau. Op geen enkele manier is door dit bureau partij gekozen. Het 'enige' wat steeds gedaan werd, was het geven van een professioneel antwoord op vragen en het aangeven van de mogelijke consequenties van door leden van de begeleidingsgroep geplaatste voorstellen. Op

De parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem

die manier is een conceptplan ontstaan, waarin aan de wensen van 'beide partijen' werd voldaan.

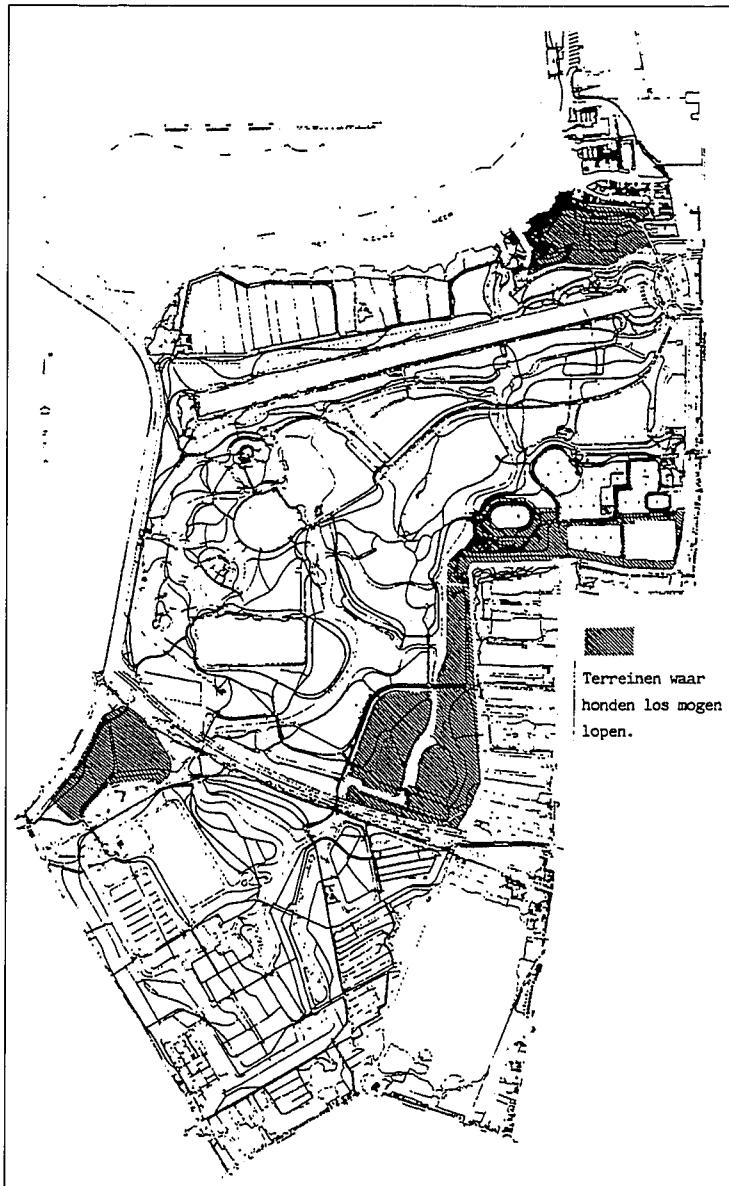
Vervolgens is een uitgebreide inspraakprocedure opgestart. Er is een voorlichtingstraject opgezet, waarbij voorlichting is gegeven via de krant, excursies en lezingen. De in Nederland bestuursrechtelijk verplichte publicatie is dus uitgebreid met een vrijwillig opgesteld voorlichtingstraject. De inspraak geschiedde via een formele inspraakprocedure, aangevuld met toelichtingen aan belangengroepen. Iedereen die tijdens de inspraak reageerde, kreeg een verslag toegestuurd. De inspraakprocedure bestond uit een inspraakavond voor alle belanghebbenden met en één zonder de aanwezigheid van deskundigen en een schriftelijke inspraakronde, waarbij alle personen die schriftelijk reageerden een antwoordbrief ontvingen. Voorbeelden van veranderingen als gevolg van inspraak zijn: de begrenzing van het park 'Gulden Bodem', het herstel van zichtassen en hekwerken en het terugdringen van auto's in de parken. De inspraakprocedure is zo uitgebreid geweest in de hoop op een zo groot mogelijk draagvlak onder de belanghebbenden. Bij een onderwerp als de 'Sonsbeekvisie' is zakelijk contact met de belanghebbenden niet voldoende; door de grote mate van betrokkenheid van de belanghebbenden (en met name het

publiek) is persoonlijk contact een eerste vereiste. Het duurde ongeveer twee jaar om het uiteindelijke rapport op te stellen. Op dit moment verkeert het beleidsvormingsproces voor de parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem in de fase van de beleidsuitvoering. Naar aanleiding van het beleidsplan (Klingen en Swart, 1994) is een uitvoeringsplan opgesteld. Daarin wordt voor de periode 1995-1999

aangegeven welke maatregelen in welke terreindelen dienen te geschieden. Tevens wordt aangegeven wie de werkzaamheden dient uit te voeren en binnen welk budget (Anonymus, 1995). Bij het opstellen van dit uitvoeringsplan is de begeleidingsgroep opnieuw betrokken geweest. Georganiseerde belangengroepen worden door de afdeling 'Bossen en Parken' bij de invulling van plannen uit het beleidsplan en de uitvoering van grote beheerwerkzaamheden actief betrokken. De afdeling beschikt over de adressen van vertegenwoordigers van de belangrijkste belangengroepen. Met de individuele gebruikers wordt op dit moment geen contact gezocht. Wanneer zij vra-

"Het is een wederzijds groeiproces. Zij (de belangengroep) vergaren meer vakkennis en wij (beleidsmakers) betrekken hen steeds meer bij de beleidsvorming als serieuze gesprekspartner. Zo kunnen we elkaar nog helpen. Dat hadden we vroeger niet gedacht, toen stonden we lijnrecht tegenover elkaar".

Het Amsterdamse Bos

Net als in Amsterdam is het dienstverlenende karakter van de afdeling een belangrijk uitgangspunt van de beleidsmakers/beheerders van de Arnhemse stadsbossen. De parken zijn van en voor de mensen. Het is belangrijk om te weten wat hun wensen zijn. Tevens is het van belang hen te laten weten wat er met de parken zal gebeuren. Daarom wordt ook tijdens het uitvoeren van de Sonsbeekvisie onderzoek gedaan naar de wensen van de gebruikers; zo worden er bijvoorbeeld inspraakavonden georganiseerd. Naast communicatie is ook voorlichting over de Arnhemse stadsbossen van groot belang. Zo is het belangrijk de politieke bestuurders op de hoogte te houden van de plannen (in verband met financiële afhankelijkheid), maar uiteraard zijn ook de bezoekers en omwonenden een belangrijke voorlichtingsdoelgroep. Regelmatig verschijnt er daarom een stukje over de stadsbossen in de regionale kranten. Voor de bestuurders en voor de bosgebruikers worden ook af en toe excursies georganiseerd.

Ook het opstellen van het concept-beleids- en beheerplan voor de stadsbossen ten noorden van de Schelmseweg is (op vrijwillige basis van de beleidsmakers) begeleid door een stuurgroep en een klankbordgroep. Binnen deze begeleidingsgroepen waren vertegenwoordigers van diverse belanghebbenden aanwezig (onder meer gemeente, commerciële sector, natuur- en milieuorganisaties). Uit gesprekken met de beleidsmaker en belangengroepen bleek dat het opstellen van dit beleidsplan bepaald niet soepel verliep. Vooral het feit dat sommige leden van de begeleidingsgroep onvoldoende bos-

gen of opmerkingen hebben, kunnen zij altijd bij de gemeente terecht. Daarnaast worden de beheerwerkzaamheden op de voet gevolgd door de begeleidingsgroep van de 'Sonsbeekvisie'. Deze begeleidingsgroep komt nog twee maal per jaar bijeen om de voortgang van de uitvoering te bespreken.

De mogelijkheden tot inspraak

zijn vooral bedoeld om conflicten tussen beleidsmakers/beheerders en gebruikers zo veel mogelijk te voorkomen. Een ander gebruikt hulpmiddel daarvoor is voorlichting. Door de stichting 'Bezoekerscentrum de Watermolen' wordt informatie over de parken verstrekt. Ook kunnen geïnteresseerden bellen met een centraal gemeentelijk telefoonnummer.

bouwkundige kennis bezaten, leidde tot veel vertraging. Het uiteindelijk opgestelde conceptplan is onderwerp geweest van een inspraakprocedure. Op grond van binnengekomen reacties, is het plan enigszins aangepast.

Voor de bossen ten noorden van de Schelmseweg is een uitgebreide voorlichting opgezet. Voor de inwoners van Arnhem is een makkelijk leesbare, begrijpelijke samenvatting van het beheerplan geschreven. Door de kennis van de bevolking over bosbeheer te vergroten, zal minder weerstand ontstaan tegen sommige beheermaatregelen, zo wordt verwacht (Dienst M.O.W., s.a.).

Een voorbeeld van voorlichting door 'te laten zien in de praktijk' is het zogenaamde 'Demobos' (demonstratiebos), dat door de gemeente is gerealiseerd. In dit bos, dat tot stand is gekomen in samenwerking met de belangengroep 'de Boswerkgroep', worden diverse vormen van bosbeheer aan de bezoekers (stadsbewoners, studenten en andere bosbeheerders) gedemonstreerd. In het bos is een wandelroute met voorlichtingsborden uitgezet en er is een folder met uitleg beschikbaar.

Een verrassende vorm van voorlichting vindt plaats in de vorm van 'voorlichting door participatie'. Een stukje bos is door de afdeling 'Bossen en Parken' in beheer gegeven aan de Boswerkgroep. Deze groep mag in dit bosgebied (onder toezicht van het hoofd 'Bossen en Parken') experimenteren met beheermethoden. Het leereffect van deze vorm van voorlichting is groot. De belangengroep krijgt

door het beheren van dit bos en door zelfstudie steeds meer kennis.

Toverwoorden?

In Amsterdam en Arnhem is bewezen dat het beheer van stadsbossen ondanks de uiteenlopende wensen van de gebruikers (en de beleidsmakers) niet tot grote conflicten hoeft te leiden. Een eerste belangrijke constatering is dat de beleidsmakers in deze steden bereid zijn te leren van (zelfgemaakte of door anderen begane) fouten uit het verleden (zoals het niet aankondigen van de kap van het stukje populierenbos in Amsterdam). Een publieksgerichte, dienstverlenende instelling van de beleidsmakers lijkt een andere belangrijke voorwaarde voor een 'conflictarm beheer' te zijn. Dat betekent onder meer dat vanuit de beleidsmakers zelf interesse moet bestaan in de gebruikers en andere belanghebbenden. Beleidsmakers moeten open staan voor (nieuwe) ideeën en bereid zijn daar serieus over na te denken. Het moet belanghebbenden mogelijk gemaakt worden met de beleidsmakers over hun ideeën te communiceren en het resultaat van het communicatieproces moet voor alle partijen zichtbaar zijn. Belangrijk in het communicatieproces is dat beleidsmakers zich kwetsbaar durven opstellen. Dat betekent bijvoorbeeld dat zij zich niet als 'alwetend' voordoen, maar gebruik maken van kennis en vaardigheden van anderen. Die anderen kunnen externe deskundigen zijn (zoals beschreven is het zelfs mogelijk een groot deel van het beleidsvormings-

proces aan hen over te laten), maar ook (plaatselijke) belangengroepen. Belanghebbenden moeten zo veel mogelijk serieus worden genomen. Wanneer dit gebeurt, wanneer belangengroepen daadwerkelijk kunnen merken dat ze serieus worden genomen en dat hun kennis wordt gebruikt bij het opstellen van beleid, dan zal dit een stimulus zijn om steeds meer kennis te ontwikkelen, om een steeds belangrijkere gesprekspartner te worden. Een laatste belangrijk punt is dat de beleidsmakers bereid moeten zijn voortdurend initiatief te nemen. Voorlichting is een belangrijk onderdeel van dit initiatief. Zoveel mogelijk mensen laten weten wat er gaande is, kan het begrip en de interesse in beleid en beheer verhogen; het kan helpen het draagvlak te vergroten. Een ander onderdeel van het initiatief is het benaderen van gebruikers en andere belanghebbenden met de vraag: 'wat zijn uw wensen?'. Het op deze manier omgaan met het proces van beleidsvorming is een arbeidsintensieve manier van werken. Een manier van werken die echter wel kan leiden tot een grotere mate van tevredenheid bij zowel beleidsmakers als stadsbosgebruikers en tot vermindering van het aantal conflicten.

Toverwoorden voor beleid zijn het echter niet: nog altijd kunnen er conflicten ontstaan bij de beleidsvorming of -uitvoering. Altijd iedereen tevreden stellen is nu eenmaal niet mogelijk. Maar het verminderen van het aantal conflicten en de heftigheid ervan lijkt in elk geval een stap in de goede richting. In veel steden in Nederland botst het nog regelmatig tussen beleidsmakers/beheerders en gebruikers. Amsterdam en Arnhem vormen twee positieve uitzonderingen. Indien bij de beleidsvorming van andere (stads-)bossen in Nederland va-

"We blijven alert. We worden meestal door de beleidsmakers benaderd. Maar zodra we zelf vragen of opmerkingen hebben, benaderen wij de beleidsmakers. We weten precies wie we kunnen belen. Dat is erg prettig". (belangengroep, Amsterdam)

---

ker zou worden uitgegaan van de genoemde principes, kunnen veel problemen voorkomen worden, zoals de voorbeelden van Amsterdam en Arnhem aangeven...

Literatuur

- Anonymus, 1994. Beleidsplan Amsterdamse Bos 49 p.
- Anonymus, 1995. Uitvoeringsplan 1995-1999; Visie op het beheer van Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem.
- Bachhofer, M. und R. Freidhager, s.a. PR-Wegweiser für Forstleute. Wien: Österreichische Bundesforste.
- De Dialog, 1996. Enquête Sonsbeekpark 6 p.
- Dienst M.O.W., s.a. De bossen van Arnhem 28 p.
- Gemeente Arnhem, 1992. Beheerplan gemeentelijk bosbezit; buitengebied Arnhem Noord; 1990-2000 53 p.
- Ham, Van den, M.H.A., 1996. 'Urban Forestry'; een onderzoek naar het proces van beleidsvorming en de uitkomsten daarvan voor stadsbossen in Nederland; Case-studies in Amsterdam en Arnhem. Wageningen: Landbouwniversiteit Wageningen. Vakgroep Bosbouw. Doctoraalscriptie.
- Klingen S. en B. Swart, 1994. Een visie op het beheer van Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 1994-2004 Arnhem: Dienst Milieu en Openbare Werken gemeente Arnhem. 49 p.
- Konijnendijk, C.C., in prep. Urban Forestry: Overview and Analysis of European Urban Forest Policies; Part 1: conceptual framework and European urban forestry history Efi Working Paper. Joensuu: European Forest Institute.
- Stedelijk Beheer, 1993. Inspraakrapport Beleidsplan Amsterdamse Bos Amsterdam. 27 p.
- Stedelijk Beheer, 1996. Uitwerkingsplan Amsterdamse Bos Amsterdam: Amsterdamse Bos. 38 p.
- Wiggers, R. (red.), 1996. Concept-rapportage Amsterdamse Bos: Gebruik en beleving Amsterdam: Stedelijk Beheer. 16 p.